

HALK SAĞLIĞI UZMANLARI DERNEĞİ

DÜNYA LEPRA GÜNÜ

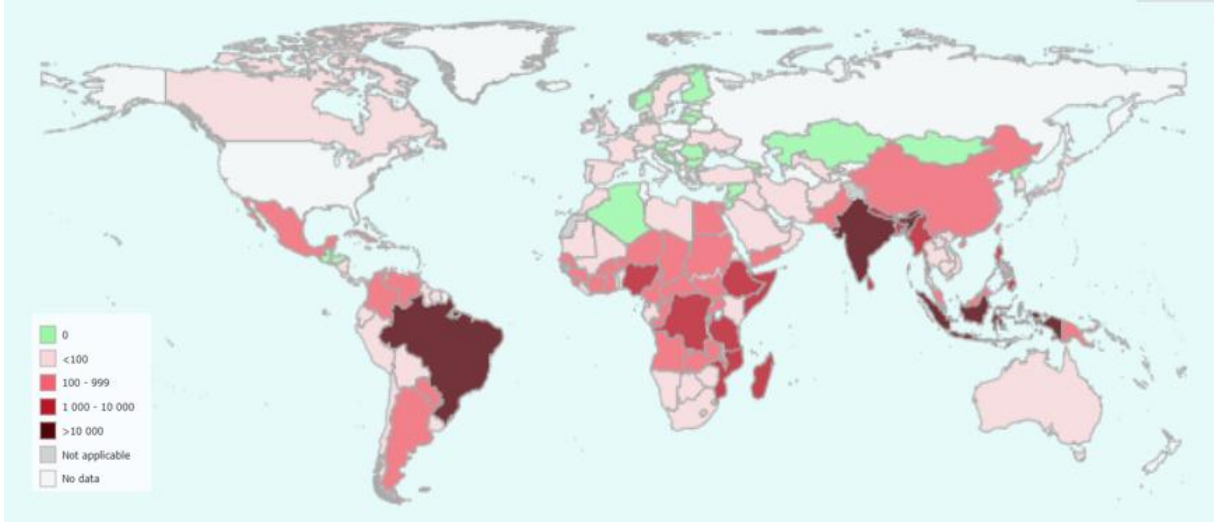
‘Temaslı taraması, aktif sürveyans ve birinci basamak sağlık hizmetlerinin Lepra konusunda güçlendirilmesi, geç tanı ve sakatlık gelişimini azaltmada kritik öneme sahiptir.’

Lepra (cüz zam), diğer adıyla Hansen hastalığı, esas olarak *Mycobacterium leprae* adı verilen bir bakteri türünün neden olduğu kronik bulaşıcı hastalıktır (1). Basil Gerhard Armauer Hansen tarafından 1873 yılında bulunmuştur, bu nedenle Hansen hastalığı olarak da adlandırılmaktadır (2).

Lepra, halen 120'den fazla ülkede görülen ve her yıl yaklaşık 200.000 yeni vakanın bildirildiği, ihmal edilmiş tropikal bir hastalıktır. Dünya Sağlık Örgütü'nün Lepra Eliminasyon hedefi 10.000 nüfus başına 1'den az yaygınlık olarak tanımlanmış 2000 yılında küresel olarak ve çoğu ülkede 2010 yılına kadar başarılmıştır (3).

2024 yılında 188 ülke ve bölgeden Lepra verileri bildirilmiş olup, toplam 172.717 yeni vaka tespit edilmiştir. Bu vakaların 69.394'ü (%40.2) kadın, 9.397'si (%5.4) ise çocuktur. Yeni vaka tespit hızlarının yüksek olduğu ülkelerin çoğu, DSÖ Afrika ve Güneydoğu Asya Bölgelerinde yer almaktadır (4).

Şekil 1'de 2024 yılında ülkeler tarafından bildirilen yeni vakaların dağılımı yer almaktadır. DSÖ tarafından yıllara göre paylaşılan verilere göre yeni vaka sayısı 2018 yılında 208.613, 2019 yılında 202.166, 2020 yılında 128.397, 2021 yılında 140.063, 2022 yılında 174.097, 2023 yılında 182.815 ve 2024 yılında 172.717 olarak raporlanmıştır (4, 5).

Şekil 1: Ülkelere göre yeni vakalar, DSÖ 2024(4)

Ülkemizde Lepra hastalığı, C grubu bildirimi zorunlu bulaşıcı hastalıklar kapsamında olup, halen “Lepra Eradikasyon Programı” uygulanmakta ve ücretsiz olarak tedavi edilmektedir. Sağlık Bakanlığı verilerine göre bu program sayesinde ülkemizde DSÖ’nün Lepra Eliminasyon hedefine ulaşılmış olduğu, hastalık prevalansının 10.000’de 1 vakanın altına indirildiği belirtilmektedir (2). DSÖ raporuna göre Türkiye’de son beş yıla bakıldığında 2020’de 4, 2022 ve 2023’te ikişer ve 2024’te 6 yeni vaka olduğu bildirilmiştir (4).

Hastalık sıklıkla cildi, periferik sinirleri, üst solunum yolu mukozasını ve gözleri etkiler (1). Tek kaynağı insan olan basilin bulaş şekli tam olarak bilinmemekte olup; solunum yolu bilinen en sık bulaş şeklidir. Bulaşma riski yakın, sık ve uzun süreli temasla artmaktadır. Kuluçka süresi 2-4 yıl olan hastalığın; Tüberküloid, Lepramatöz ve Borderlayn tipleri görülmektedir. Hastalık sıklıkla cilt lezyonları (hipopigmente makül gibi) ve periferik sinir tutulumları ile bulgu verir (2). Fiziksel deformitenin yanı sıra, Lepradan etkilenen kişiler damgalanma ve ayrımcılıkla da karşı karşıya kalırlar.

Lepra tedavi edilebilir bir hastalıktır ve erken evrelerde tedavi, sakatlığı önleyebilir (3). Lepra hastalığının tanısı klinik olarak konulur. Fizik muayene (yüzeyel duyu, periferik sinir muayenesi), deri sürüntüsü ve dermatopatolojik (en değerli yöntem) yöntemler kullanılır.

Aşağıda yer alan bulguların birinin olmasıyla Lepra tanısı konulur: (2, 4)

HALK SAĞLIĞI UZMANLARI DERNEĞİ

- Soluk (hipopigmente) veya kırmızı cilt bölgesinde his kaybı olması
- Periferik sinirin kalınlaşması/genişlemesi ile beraber duyu kaybı olması ve/veya o sinir tarafından uyarılan kaslarda zayıflık olması
- Deri sürüntüsünde basilin gösterilmesi

Tedavide Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından önerilen, 3 ilaçtan oluşan (dapsone, rifampisin ve klofazimin) çoklu ilaç tedavi protokolü (MDT) uygulanmaktadır. DSÖ tarafından dünya çapında tüm hastalara MDT, 1995 yılından beri ücretsiz olarak sunulmaktadır. Son kırk yılda 17 milyondan fazla hasta MDT almıştır (4).

Dünya Lepra Günü her yıl ocak ayının son pazar günü olarak belirlenmiştir. Bu uluslararası gün, Lepra geçirmiş insanları anmak, hastalık konusunda farkındalık yaratmak ve cüzzamla ilgili damgalanma ve ayrımcılığa son verilmesi çağrısında bulunmak için bir fırsattır (6).

Türkiye’de lepra ile mücadelenin kurumsallaşmasında, Prof. Dr. Türkan Saylan öncü bir rol üstlenmiş; uzun yıllar İstanbul Lepra Hastanesi ve Lepra Araştırma ve Uygulama Merkezi’nde yürüttüğü klinik, epidemiyolojik ve saha çalışmalarıyla hastalığın erken tanısı, tedavisi ve toplum temelli kontrolüne önemli katkılar sağlamıştır. Lepra hastalarının sosyal dışlanmayla mücadelesine özel önem vererek, yalnızca tıbbi değil aynı zamanda insan hakları ve halk sağlığı temelli bir yaklaşımı savunmuştur. Bu çalışmaları sayesinde Türkiye’de Lepra kontrol programlarının güçlenmesine ve hastalığın toplumsal yükünün azaltılmasına kalıcı katkılarda bulunmuştur (7).

Lepra ile mücadelede halk sağlığı açısından öncelik, risk altındaki topluluklarda erken tanı ve kesintisiz çoklu ilaç tedavisinin (MDT) yaygın ve eşit erişilebilirliğinin sağlanması olmalıdır. Temaslı taraması, aktif sürveyans ve birinci basamak sağlık hizmetlerinin Lepra konusunda güçlendirilmesi, geç tanı ve sakatlık gelişimini azaltmada kritik öneme sahiptir. Ayrıca damgalanma ile mücadeleye yönelik toplum temelli eğitim ve farkındalık çalışmaları, hastaların sağlık hizmetlerine başvurusunu artırarak hastalık kontrolünü destekleyecektir.

HASUDER Bulaşıcı Hastalıklar Çalışma Grubu adına Dr. Öğr. Üyesi Gamze Demiray tarafından hazırlanmıştır.

HALK SAĞLIĞI UZMANLARI DERNEĞİ

KAYNAKLAR

1. Margoles L, del Rio C, Franco-Paredes C. Leprosy: a modern assessment of an ancient neglected disease. Boletín Médico del Hospital Infantil de México. 2011;68(2):110-6.
2. Lepra, T.C. Sağlık Bakanlığı Genel Müdürlüğü Bulaşıcı Hastalıklar ve Erken Uyarı Dairesi Başkanlığı Erişim adresi: <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/hastaliklar/lepra.html> Erişim tarihi: 12.01.2026
3. World Health Organisation. Leprosy 2025 Erişim adresi: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/leprosy> Erişim tarihi: 12.01.2026
4. World Health Organisation. Leprosy (Hansen disease) Erişim adresi: <https://www.who.int/data/gho/data/themes/topics/leprosy-hansens-disease> Erişim tarihi: 12.01.2026
5. World Health Organisation. Leprosy, Number of new leprosy cases. Erişim adresi: https://apps.who.int/neglected_diseases/ntddata/leprosy/leprosy.html Erişim tarihi: 12.01.2026
6. World Health Organisation. World Leprosy Day 2025 Erişim adresi: <https://www.who.int/news-room/events/detail/2025/01/26/default-calendar/world-leprosy-day-2025> Erişim tarihi: 12.01.2026
7. Saylan T. At Kız. İstanbul: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları; 2004.